

Sygn. akt I PK 23/12

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 26 lipca 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Józef Iwulski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Małgorzata Gersdorf

SSN Roman Kuczyński

w sprawie z powództwa M. K.

przeciwko "E. " SA w G.

o odprawę pieniężną, odprawę przedemerytalną i nagrodę jubileuszową,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 26 lipca 2012 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i

Ubezpieczeń Społecznych w P.

z dnia 6 października 2011 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu - Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w P. do
ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 20 czerwca 2011 r., Sąd Rejonowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w P. zasądził od pozwanej E. Spółki Akcyjnej na rzecz powódki M.K. kwotę 2.336,86 netto zł tytułem odprawy z powodu rozwiązania stosunku pracy z przyczyn nie dotyczących pracowników, kwotę 7.447,48 netto zł tytułem odprawy przedemerytalnej oraz kwotę 10.556,10 zł netto tytułem nagrody jubileuszowej, wszystkie z odsetkami ustawowymi od dnia 1 listopada 2010 r. do dnia zapłaty, a także oraz orzekł o kosztach procesu i rygorze natychmiastowej wymagalności.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że powódka była zatrudniona w pozwanej Spółce od 1 listopada 1984 r. do 31 października 2010 r. Stosunek pracy uległ rozwiązaniu na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn nie dotyczących pracowników. W pozwanej Spółce obowiązywał Pakiet socjalny - Porozumienie w sprawie gwarancji socjalnych, pracowniczych i związkowych zawarty w dniu 23 listopada 2005 r. pomiędzy wspólną reprezentacją związków zawodowych działających przy Zakładach Sprzętu Oświetleniowego "E." w G. i B. SA w W. W Pakiecie zamieszczono między innymi gwarancję, że przez 60 miesięcy pozostaną w mocy dotychczasowe zakładowe akty prawa pracy, zaś ich ewentualna zmiana będzie mogła być dokonana jedynie w porozumieniu ze związkami zawodowymi. Na tej podstawie zachował aktualność zakładowy układ zbiorowy pracy obowiązujący w Zakładach Sprzętu Oświetleniowego "E." w G., którego § 24 przewidywał dla pracowników uprawnienie do jednorazowej odprawy pieniężnej w związku z przejściem na emeryturę, rentę inwalidzką, świadczenie przedemerytalne i zasiłek przedemerytalny, przy czym wysokość odprawy miała być uzależniona od stażu pracy pracownika. W dniu 12 maja 2010 r. został wydany regulamin zwolnień grupowych przewidujący przeprowadzenie w pozwanej Spółce zwolnień w liczbie do 250 osób w terminie do dnia 30 listopada 2010 r. W marcu Spółka złożyła oświadczenie o wypowiedzeniu postanowień zakładowego układu zbiorowego pracy z zachowaniem 24-miesięcznego okresu wypowiedzenia. Zgodnie z postanowieniami Regulaminu przyznawania i wypłacania nagród

jubileuszowych pracownikom zatrudnionym w Zakładach Sprzętu Oświetleniowego E. w G. (stanowiącego załącznik do układu zbiorowego pracy) w razie rozwiązania stosunku pracy z powodu przejścia na emeryturę, rentę, otrzymania uprawnień do zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego pracownikowi, któremu do nabycia nagrody jubileuszowej brakuje mniej, niż 12 miesięcy, licząc od dnia rozwiązania stosunku pracy wypłaca się nagrodę w dniu rozwiązania stosunku pracy, w pełnym wymiarze. W dniu 11 maja 2011 r. powódka złożyła wniosek o ustalenie prawa do świadczenia przedemerytalnego. Decyzją z dnia 13 maja 2011 r. organ rentowy przyznał powódce świadczenie przedemerytalne od dnia 12 maja 2011 r.

Przy takich ustaleniach faktycznych Sąd pierwszej instancji w pierwszej kolejności zasądził na rzecz powódki kwotę 2.336,86 zł netto tytułem odprawy przewidzianej w art. 8 ustawy o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników, co do której strona pozwana uznała powództwo. Uwzględniając powództwo w zakresie odprawy należnej z tytułu uzyskania prawa do świadczenia przedemerytalnego oraz nagrody jubileuszowej, Sąd Rejonowy kierował się treścią § 24 zakładowego układu zbiorowego pracy. Zdaniem Sądu, odmowy wypłaty odprawy w związku z przejściem na świadczenie przedemerytalne (odprawy przedemerytalnej) nie uzasadniało to, że w chwili nabycia przez powódkę uprawnień do świadczenia przedemerytalnego, układ zbiorowy już nie obowiązywał. Istotne jest bowiem, że w chwili rozwiązania umowy o pracę z powódką, układ zbiorowy obowiązywał a pozwana wcześniej nie dokonała żadnych czynności prawnych, które skutecznie pozbawiłyby powódkę tego uprawnienia. W szczególności pracodawca nie dokonał zmiany układu, co wynikało poniekąd ze związania go postanowieniami układowymi przez okres 60 miesięcy od dnia wejścia w życie Pakietu socjalnego. W ocenie Sądu Rejonowego, za oddaleniem powództwa nie przemawiał też (podnoszony przez Spółkę) argument, że treść § 24 układu zbiorowego była skorelowana z poprzednio obowiązującym art. 37k ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (jednolity tekst: Dz.U. z 2003 r. Nr 58, poz. 514 ze zm.) i nie uwzględniała zmiany zasad przyznawania świadczeń przedemerytalnych wprowadzonej ustawą z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach

przedemerytalnych (Dz.U. Nr 120, poz. 1252 ze zm.). Nie zmieniono bowiem postanowień układu zbiorowego pracy po wejściu w życie z dniem 1 sierpnia 2004 r. nowych regulacji ustawowych dotyczących przyznawania świadczeń przedemerytalnych. Zdaniem Sądu pierwszej instancji, pozwana nie mogła pozbawić powódki uprawnień do odprawy przedemerytalnej, powołując się na § 10 Regulaminu zwolnień grupowych, gdyż wszelkie zmiany do układu zbiorowego pracy wymagają dla swej skuteczności sporządzenia protokołów dodatkowych. Dlatego powódce przysługiwała zarówno odprawa pieniężna na podstawie ustawy o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (2.336,86 zł), jak i odprawa przedemerytalna na podstawie § 24 układu zbiorowego (7.447,48 zł). Co do roszczenia o nagrodę jubileuszową, Sąd Rejonowy na podstawie § 8 ust. 4 Regulaminu przyznawania i wypłacania nagród jubileuszowych przyjął, że powódka nabyła prawo do tej nagrody w dniu 31 października 2010 r., czyli w dacie rozwiązania z nią stosunku pracy przez pracodawcę. Zdaniem Sądu, skoro stosunek pracy z powódką ustał z powodu otrzymania uprawnień do świadczenia przedemerytalnego w trakcie obowiązywania zakładowego układu zbiorowego pracy (wraz z jego załącznikami), to powódka nabyła prawo do nagrody jubileuszowej (10.556,10 zł netto) już w dniu 31 października 2010 r., a nie (jak podnosiła Spółka) w dniu 5 września 2011 r. W ocenie Sądu, od wszystkich zasądzonych kwot powódce należą się odsetki ustawowe za czas opóźnienia w zapłacie, liczone od następnego dnia po rozwiązaniu umowy o pracę (art. 481 § 1 i 2 k.c. w związku z art. 300 k.p.).

Od wyroku Sądu pierwszej instancji strona pozwana wniosła apelację. Wyrokiem z dnia 6 października 2011 r., Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w P. zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w ten sposób, że ustalił datę wymagalności odsetek ustawowych od odprawy przedemerytalnej na dzień 2 czerwca 2011 r. a od nagrody jubileuszowej na dzień 6 września 2011 r., zaś w pozostałej części oddalił apelację i orzekł o kosztach postępowania odwoławczego. Sąd drugiej instancji podzielił w całości ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Rejonowy i uznał je za własne. Zdaniem Sądu Okręgowego, pozwana na podstawie Regulaminu zwolnień grupowych nie mogła uregulować sytuacji prawnej

pracowników w sposób mniej korzystny niż wynikałoby to z zakładowego układu zbiorowego prawa pracy. Oznacza to, że pozwany pracodawca nie mógł jednostronnie wykluczyć możliwości nabycia przez pracownika prawa do dwóch odpraw pieniężnych (pierwszej - z ustawy o zwolnieniach grupowych i drugiej - na podstawie układu zbiorowego pracy). W tym zakresie Sąd odwoławczy podzielił ocenę prawną Sądu pierwszej instancji, jednak nie zgodził się co do daty, od której powódce należą się odsetki ustawowe za opóźnienie w wypłacie świadczeń. Według Sądu Okręgowego, skoro powódka nabyła prawo do świadczenia przedemerytalnego w dniu "1 czerwca 2011 r.", co miało wynikać z decyzji organu rentowego, to "pierwszym dniem zwłoki w wypłacie spornej odprawy jest dzień 2 czerwca 2011 r.". W przypadku nagrody jubileuszowej Sąd Okręgowy uznał, że prawo do tej nagrody powódka nabyła w dniu 5 września 2011 r., jakkolwiek pozwana rozwiązała z nią stosunek pracy już w dniu 31 października 2010 r., co oznacza, że pracodawca "w zakresie tego świadczenia pozostawał w zwłoce dopiero od 6 września 2011 r.". Według Sądu Okręgowego, zarówno w odniesieniu do roszczenia o odprawę przedemerytalną, jak i w odniesieniu do nagrody jubileuszowej, przyjęto "warunek", którego spełnienie powodowało obowiązek wypłaty świadczenia. Tym warunkiem było uzyskanie przez pracownika prawa do świadczenia przedemerytalnego oraz legitymowanie się "okresem uprawniającym do nabycia prawa do nagrody jubileuszowej". W dacie rozwiązania stosunku pracy pracodawca nie miał możliwości ustalenia, czy powódka otrzyma świadczenie przedemerytalne. Było to zdarzenie przyszłe i niepewne. Dopiero od daty przyznania powódce tego świadczenia Spółka pozostawała w zwłoce w zakresie wypłaty spornej odprawy. Z kolei w odniesieniu do nagrody jubileuszowej, Spółka opóźniła się w jej wypłacie dopiero od daty upływu okresu wymaganego do nabycia prawa do tej nagrody. Postanowienie, na mocy którego obowiązkiem pracodawcy była wypłata nagrody jubileuszowej już w dacie rozwiązania stosunku pracy, nie mogło mieć zastosowania, gdyż wtedy pracodawca nie był pewien zaistnienia okoliczności, od której była uzależniona wypłata nagrody.

Od wyroku Sądu Okręgowego pozwana Spółka wniosła skargę kasacyjną, w której zarzuciła naruszenie § 24 zakładowego układu zbiorowego pracy i § 8 ust. 4.2 Regulaminu przyznawania i wypłacania nagród jubileuszowych pracownikom

zatrudnionym w pozwanej Spółce oraz art. 9 w związku z art. 241⁷ § 1 pkt 3 i art. 241⁷ § 2 i 3 k.p., wskutek uznania, że powódka nabyła prawo do odprawy z tytułu przejścia na świadczenia przedemerytalne oraz prawo do nagrody jubileuszowej w sytuacji, gdy od dnia 31 marca 2011 r. nie obowiązywały postanowienia zakładowego układu zbiorowego pracy. W uzasadnieniu podstaw kasacyjnych pozwana wywiodła w szczególności, że "przejście na świadczenie przedemerytalne" w obecnym stanie prawnym następuje w wyniku wydania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzji potwierdzającej nabycie prawa do tego świadczenia. Skoro pozwana Spółka rozwiązała z powódką umowę o pracę za wypowiedzeniem ze skutkiem na dzień 31 października 2010 r., to powódka mogła uzyskać status osoby bezrobotnej najwcześniej z dniem 1 listopada 2010 r. Z kolei, dokonane przez pracodawcę w dniu 4 marca 2009 r. wypowiedzenie postanowień układowych ze skutkiem na dzień 31 marca 2011 r., spowodowało, że przewidziane w układzie zbiorowym świadczenia w postaci jednorazowej odprawy przedemerytalnej oraz nagrody jubileuszowej obowiązywały w ściśle określonym przedziale czasowym (od 19 lutego 2001 r. do 31 marca 2011 r.). To zaś oznacza, że Sąd Okręgowy nietrafnie uznał, iż powódce przysługiwało prawo do odprawy przedemerytalnej i nagrody jubileuszowej, skoro "w dacie wyrokowania" nie obowiązywały już postanowienia zakładowe gwarantujące prawo do tych świadczeń. Zmianę orzeczenia Sądu pierwszej instancji dokonaną wyrokiem Sądu Okręgowego w zakresie określenia daty wymagalności odsetek, należy uznać za "wyłączenie kosmetyczną" i nieuprawnioną, gdyż powódka nabyła prawo do obydwu spornych świadczeń już po zakończeniu okresu obowiązywania w pozwanej Spółce zakładowego układu zbiorowego pracy (31 marca 2011 r.). Skarżąca wniosła o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego i poprzedzającego go wyroku Sądu Rejonowego "w skarżonej części" i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, ewentualnie o uchylenie obydwu wyroków i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie powództwa w części dotyczącej odprawy przedemerytalnej oraz nagrody jubileuszowej, a ponadto o zasądzenie kosztów procesu.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powódka wniosła o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie oraz o zasądzenie kosztów procesu.

Sąd Najwyższy wziął pod uwagę, co następuje:

Skarga kasacyjna jest uzasadniona, bowiem pozwana (mimo niedoskonałości wywodów) trafnie zarzuca naruszenie § 24 układu zbiorowego pracy i § 8 ust. 4.2 Regulaminu przyznawania i wypłacania nagród jubileuszowych (załącznika do układu) oraz art. 9 w związku z art. 241⁷ § 1 pkt 3 i art. 241⁷ § 2 i 3 k.p. Co do odprawy przedemerytalnej, Sąd Okręgowy ustalił, że powódka nabyła prawo do świadczenia przedemerytalnego z dniem 12 maja 2011 r. Jeżeli uznać, że nabycie prawa do świadczenia przedemerytalnego było spełnieniem "warunku" nabycia prawa do odprawy przedemerytalnej, to niezrozumiały jest wywód Sądu, iż powódka nabyła prawo do odprawy z dniem 1 czerwca 2011 r. i zasądzenie tego świadczenia z odsetkami od dnia następnego. Najważniejsze jest jednak, że Sąd Okręgowy nie przedstawił żadnej koncepcji (konstrukcji prawnej) pozwalającej na przyjęcie, że można nabyć prawo podmiotowe (do odprawy przedemerytalnej) w dniu (obojętne 12 maja, czy 1 czerwca 2011 r.), w którym nie istnieje podstawa prawna przysługiwania tego prawa. Zakładowy układ zbiorowy pracy, którego § 24 stanowił podstawę prawną nabycia prawa do odprawy przedemerytalnej, nie obowiązywał bowiem po dniu 31 marca 2011 r., gdyż rozwiązał się wskutek jego wypowiedzenia przez pracodawcę. W tym zakresie niemożliwe jest przeprowadzenie kontroli kasacyjnej zaskarżonego wyroku, a zarzuty naruszenia § 24 układu zbiorowego pracy w związku z art. 241⁷ § 1 pkt 3 i art. 241⁷ § 2 i 3 k.p. stanowią usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej.

Jeżeli chodzi o roszczenie o zapłatę nagrody jubileuszowej, to błędem Sądu Okręgowego jest przede wszystkim całkowity brak odniesienia do treści § 8 ust. 4 Regulaminu przyznawania i wypłacania nagród jubileuszowych (załącznika do układu zbiorowego pracy), stanowiącego podstawę prawną tego świadczenia. Zgodnie z tym przepisem, "w razie rozwiązania stosunku pracy z powodu przejścia na emeryturę, rentę, otrzymania uprawnień do zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego pracownikowi, któremu do nabycia nagrody jubileuszowej brakuje mniej, niż 12 miesięcy, licząc od dnia rozwiązania stosunku pracy wypłaca się nagrodę w dniu rozwiązania stosunku pracy, w pełnym

wymiarze". W sposób całkowicie jednoznaczny przepis ten łączy nabycie prawa do nagrody jubileuszowej ze spełnieniem określonych w nim warunków w dniu rozwiązania stosunku pracy. Jest to o tyle oczywiste, że uzupełnienie stażu pracy u danego pracodawcy, nie może nastąpić po rozwiązaniu stosunku pracy (bez ponownego nawiązania). Wobec powyższego nie można ocenić, dlaczego Sąd Okręgowy przyjął za dzień nabycia prawa do nagrody jubileuszowej, dzień upływu okresu brakującego powódce do spełnienia warunku stażowego (przecież powódka po rozwiązaniu stosunku pracy z pozwaną nie pozostawała w zatrudnieniu). Sąd pominął także wyraźne stwierdzenie zawarte w tym przepisie, że warunkiem nabycia prawa do nagrody jest "otrzymanie uprawnień do świadczenia przedemerytalnego" w dniu rozwiązania stosunku pracy i nie przedstawił żadnej możliwości wykładni tego przepisu pozwalającej na uznanie, że spełnienie tego warunku mogło nastąpić później i to po utracie mocy obowiązującej układu zbiorowego pracy stanowiącego podstawę prawną tego świadczenia. Wreszcie Sąd pominął w treści tego przepisu, że rozwiązanie stosunku pracy powinno nastąpić "z powodu" otrzymania świadczenia przedemerytalnego. To zaś oznacza, że między rozwiązaniem stosunku pracy a otrzymaniem świadczenia przedemerytalnego powinien istnieć związek przyczynowy (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2001 r., I PKN 373/00, OSNP 2003 nr 5, poz. 114 oraz z dnia 4 października 2006 r., II PK 14/06, OSNP 2007 nr 19- 20, poz. 273).

Z przedstawionych względów zaskarżony podlegał uchyleniu, a sprawa przekazaniu Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego, o czym Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁵ § 1 oraz art. 108 § 2 k.p.c.